



Handleiding Toolkit regenboogouderen

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Waarom zijn holebi- en transgenderouderen dan onzichtbaar?	3
Methodieken, tips en literatuur.	5
1. Reageren op negatief of discriminerend gedrag in de klas.	6
2. Vorming	8
3. De Genderkoek	11
4. Rollenspel: Roze Hulpverlening	12
5. Praten over seksuele voorkeur (kringgesprek)	14
6. Songtekst: 'Born this way' (Lady Gaga)	18
7. Woordspin	19
8. Moodboard	30
9. Stellingenspel	32
10. Cursus	33
11. Kahoot	34
12. Gezelschapsspel: Seks is meer... ganzenbord voor Roze ouderen	35
13. Regenboogvlag	36
14. Vorming	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
15. Literatuurlijst	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
16. Wie is het	37
17. Script	39
18. Kunstzinnige Regenbogen	41
Aandachtspunten wanneer je deze toolkit gebruikt.	5

INLEIDING

Oudere holebi's en transgenders (regenboogouderen) zijn weinig zichtbaar in onze maatschappij, toch vormen zij in België een ruime groep mensen. Er zijn naar schatting meer dan 200.000 oudere holebi's in ons land.

Een deel van hen woont in woonzorgcentra of komt ooit in een dienstencentra, dagcentra; anderen zijn actief in seniorenverenigingen en wonen nog thuis.

Jammer genoeg rust er vaak nog een taboe op seksualiteit en intimiteit bij ouderen en al helemaal op holebi's en transgenders.

In een woonzorgcentrum of in een vereniging moeten mensen kunnen thuishkomen. Het is voor vele mensen hun (enige) sociaal netwerk.

Het is een plaats waar ieder mens ten volle zichzelf moet kunnen zijn. Iedere oudere heeft het recht om volledig zichzelf te kunnen zijn op alle vlakken van het mens- zijn.

Waarom zijn holebi- en transgenderouderen dan onzichtbaar?

Hier zijn 2 belangrijke redenen voor:

- Oudere holebi's en transgenders komen meestal uit een periode waarin hun geaardheid onbespreekbaar was, waar ze een deel van zichzelf moesten verstoppen. Sommigen deden toch hun coming-out of leefden een bescheiden leven met hun partner. Ouderen vinden vaker de kracht niet meer om opnieuw te vertellen wie ze zijn. Ze moeten in een nieuwe groep steeds opnieuw uit de kast komen. Ze zijn bang dat ze niet aanvaard zullen worden door het centrum of vereniging waarvan ze deel uitmaken, ze willen zich thuis voelen en niet uitgesloten worden door zorgverleners, andere bewoners of leden van hun vereniging.
- Als je vraagt aan directies, verpleegkundigen, sociaal werkers of ze holebi's of holebikoppels, transvrouwen of transmannen hebben als bewoners", dan krijg je vaak, niet overal maar toch op de meeste plaatsen, het antwoord: "*Er zijn er hier geen*". Men heeft er eenvoudigweg nog nooit over nagedacht dat er cliënten zijn die een andere geaardheid hebben, dan de heteronorm. Jammer genoeg wordt er in de opleidingen heel weinig aandacht aan gegeven, heel vaak omdat men er zelf weinig of geen kennis over heeft.

Wij, als studenten “banaba ouderencoaching” aan de Thomas More hogeschool te Geel, vinden het belangrijk dat alle ouderen de kans krijgen om hun leven op eigen wijze vorm en inhoud te geven. Ieder mens is anders en heeft vele kwaliteiten. Mensen verschillen op duizend en één manieren van elkaar. Denk hierbij aan afkomst, kleur, religie, cultuur, kledingstijl, muzieksmaak, seksuele voorkeur en noem maar op. Diversiteit is in onze samenleving niet meer weg te denken.

Ieder mens verdient het om zichzelf te kunnen zijn. Zo ook de regenboogouderen. Om dit te kunnen bereiken is het belangrijk dat er in de zorg- en welzijnsopleiding ook aandacht aan deze doelgroep wordt gegeven.

Daarom zijn we voor deze toolkit samen met de Regenboogambassadeurs (een grote groep ervaringsdeskundigen), enkele zorg- en welzijnsleerkrachten en docenten aan de slag gegaan om er een bruikbare toolkit van te maken.

Het is niet onze bedoeling om een kant en klare les of vorming neer te leggen, maar we bieden enkele werkvormen, tips en literatuur aan die je als lesgever zelf kan aanpassen naar de tijd die je in dit thema wil en kan stoppen.

We hopen u alvast te inspireren en wensen u, en uw studenten heel veel studiegenot!

THOMAS
MORE



AANDACHTSPUNTEN WANNEER JE DEZE TOOLKIT GEBRUIKT.

Deze aandachtspunten zijn opgesteld op basis van feedback van ervaringsdeskundigen en leerkrachten die de toolkit al hebben uitprobeerd.

1. Zorg dat je de nodige literatuur doorneemt voordat je aan dit thema begint. Hierdoor kan je met kennis van zaken spreken.
 - Een mogelijke bron die je kan doornemen voordat je aan dit thema begint is onze literatuurstudie die is bijgevoegd in de toolkit.
2. Zichtbaarheid is een sleutelcomponent. Gebruik de aangeboden beelden om het thema echt te beleven.
3. Wees je altijd bewust van de onzichtbare mensen in jouw publiek. Misschien zit er wel iemand voor jou die nog niet uit de kast is gekomen.
4. Zorg dat je bij de basis begint. Je kan niet beginnen praten over Regenboogouderen zonder dat je leerlingen weten wat dat nu juist is, een Regenboogoudere.
5. Respect is de basishouding. Het is belangrijk dat zowel jij als jouw groep met een open houding discussiëren over dit onderwerp.

METHODIEKEN, TIPS EN LITERATUUR.

1. Reageren op negatief of discriminerend gedrag in de klas.

Het kan zijn dat het behandelen van het thema seksuele diversiteit (negatieve) reacties oproept tijdens de les/vorming. Iedereen mag zijn eigen opvattingen hebben, maar de studenten/cursisten mogen niet discrimineren.

- **Reageer altijd** - de norm 'discriminatie mag en kan niet' moet gehandhaafd blijven. Zelfs als er weinig tijd is, kunt u met een korte opmerking laten merken dat de school/zorginstelling bepaalde grappen of opmerkingen niet tolereert.
- **Stel veiligheid van iedereen voorop.** Niemand voelt zich veilig op een school/zorginstelling waar gescholden mag worden of waar gezegd mag worden dat bepaalde mensen niet welkom zijn vanwege hun afkomst, huidskleur, seksuele voorkeur, sekse, etc.
- **Veroordeel het gedrag, niet de persoon.** Het maken van racistische opmerkingen maakt iemand niet meteen tot een racist of rechts-extremist. Spreek de ander aan op concreet gedrag. Veroordeel de opmerking of de grap, maar druk de persoon niet meteen een stempel op.
- **Verwijs naar algemene regels en normen.** Het is geen kwestie van smaak dat discriminerende of racistische opmerkingen op school niet kunnen. Daar moet de hele school duidelijk in zijn. Het mag niet zo zijn dat leerlingen de indruk krijgen, dat een docent reageert op opmerkingen omdat hij zich toevallig aangesproken voelt of omdat hij 'iets' heeft met buitenlanders.

U kunt ook gebruik maken van de methode Confronteren, Doorvragen of Informeren om te reageren op negatief of discriminerend gedrag.

Manier 1: Confronteren:

Confronteren is een manier van reageren die helderheid schept en bijdraagt aan de veiligheid op school. Bij confronteren wordt direct gereageerd op de opmerking. Het woord confronteren roept misschien associaties op met 'keihard zeggen waar het op staat' of 'iemand voor het blok zetten', dat is niet wat hier bedoeld wordt. De manier van confronteren die hier beschreven wordt is niet hard, maar duidelijk.

Er wordt geconfronteerd door feedback te geven op het gedrag van de ander. Dit gebeurt in vier fasen:

1. Feitelijke waarneming: ik zie/hoor/merk...
2. Eigen ervaring: ik denk/voel/ervaar...
3. Check: snap je/begrijp je/kun je je dat voorstellen?
4. Grens stellen: ik wil...

De eerste twee stappen zijn het belangrijkste. Vaak is het al voldoende om het gedrag of taalgebruik concreet te benoemen en hier de eigen ervaring tegenover te stellen. Meestal reageert de ander hier op en corrigeert zichzelf. Voorbeeld: “Ik hoor jou nu schelden op, dat vind ik kwetsend.” Door te verwijzen naar algemene schoolregels wordt de reactie minder persoonlijk. Het is dan makkelijker om concrete eisen te stellen aan het gedrag van de leerling, collega of ouder. Voorbeeld: “Jij gebruikt nu een beledigend woord voor, We hebben als school de afspraak dat dit soort termen hier niet gebruikt worden.”

Manier 2. Doorvragen:

Doorvragen, waarbij er oprechte interesse getoond wordt voor de ander. U kunt doorvragen met behulp van de zogenaamde LSD-methode.

LSD staat voor: Luisteren - Samenvatten - Doorvragen.

Hiermee komt u tot de kern van het onderwerp en laat u merken dat u echt naar de ander luistert.

Dit heeft een positief effect op degene die u aanspreekt en op eventuele omstanders. Voorbeeld:

“Als ik je goed begrijp, dan, klopt dat? Waarom denk jij dat?”

Bij het doorvragen worden bij voorkeur open vragen gesteld zoals de 5 W's (wie, wat, waar, waarom, welke) of met de twee H's (hoe, hoezo).

Soms zijn er achterliggende problemen die racistische uitingen kunnen verklaren, maar niet rechtvaardigen. Toon begrip voor het probleem, bagatelliseer niet, maar veroordeel nog steeds het racistische gedrag.

Manier 3. Informeren:

Vooroordelen zijn vaak negatief en meestal niet waar. Veel vooroordelen kunnen weerlegd worden met feiten. Met behulp van onderzoeksgegevens en cijfermateriaal kan een genuanceerd beeld geschetst worden van bijvoorbeeld de maatschappelijke positie van etnische groepen in onze samenleving. Ook kan meer kennis van een onderwerp leiden tot meer begrip. De diversiteit binnen verschillende religies, culturen en bevolkingsgroepen is groot, meer inzicht hierin zal veel vooroordelen wegnemen (Möhle, 2009)

2. Vorming door (ervarings-) deskundige of expert.

Een ervaringsdeskundige of expert uitnodigen als gastspreker in de les heeft veel impact. Studenten horen dan uit de eerste hand de verhalen en ervaringen van de regenboogouderen.

De vereniging REGENBOOGAMBASSADEURS / RAINBOW AMBASSADORS heeft een ruim aanbod van activiteiten ten behoeve van de ouderenzorg. Zij wil de meestal vergeten of 'onzichtbare' holebi- en transgenderouderen een gezicht en een stem te geven. Zij richt zich tot personeel en cliënten in de woonzorgcentra, serviceflats, de seniorenverenigingen, de thuishulp, artsen en studenten zorg- en verpleegkunde. Haar medewerkers en ervaringsdeskundigen organiseren en doelgerichte activiteiten. U kan meer informatie hierover krijgen, prijzen opvragen en ons contacteren op: regenboogambassadeurs@gmail.com.
www.regenboogambassadeurs.be en www.rainbow_ambassadors.be

Het aanbod van de REGENBOOGAMBASSADEURS vindt u op de volgende pagina (Regenboogambassadeurs, 2020).

NIEUWE FOTOTENTOONSTELLING ◦ Één in diversiteit - zo zijn wij !

Johanna Pas, auteur, boekhandel De Kartonnen dozen schrijft erover in haar inleiding: *“Deze prachtige tentoonstelling toont hoe divers we zijn, en hoe mooi we zijn in onze diversiteit. Het is een hart onder de riem voor holebi- en transgenderouderen en een eye-opener voor hetero-ouderen die misschien een eenzijdig beeld hadden van holebi's en transgenders. Moeten zwijgen over jezelf en wie je bent en bent geweest is een hartverscheurende vorm van eenzaamheid, die hopelijk ooit geen enkele puber en geen enkele oudere nog zal hoeven voelen. Wat de Regenboogambassadeurs doen, draagt daartoe bij”.*



Fotografe Jill Bertels brengt 10 mensen in beeld. Hun getuigenis is opgetekend in een brochure: wie zijn ze – hoe hebben ze mekaar ontmoet – hoe voelen ze zich best ...

De grote foto's van 90 op 60 cm kunnen opgehangen worden; een infosessie brengt het verhaal van deze personen korter bij de aanwezigen.

FOTOTENTOONSTELLING • Liefde is altijd goed !



Voor de tentoonstelling maakte fotograaf André Carens tien kleurrijke portretten van jonge en minder jonge holebi's en transgenders. Daarnaast tonen we belangrijke momenten in hun leven aan de hand van fotoalbums met familiefoto's, foto's van koppels en foto's uit de oude doos. We willen met deze tentoonstelling mensen aanspreken door de herkenbaarheid van personen en familiegevoelens. We richten ons in het bijzonder op ouderen omdat zij nog uit een tijd komen waarin homoseksualiteit onbespreekbaar was.

REPORTAGE - oudere holebi's en transgenders spreken onder de titel: EN DUS IK ZWEEG

Een 10-tal oudere holebi's en transgenders brengen getuigenissen gedurende 20 minuten. Over hun leven, hun verblijf in een ouderencentrum, over hun vrees om voor hun geardeerdheid uit te komen, de moeilijkheden die ze in hun leven hebben moeten overwinnen. Daarna bespreking. We geven tips mee die hulpverleners in de praktijk kunnen gebruiken. **Wat verwachten zij van ouderencentra ? Hoe zien zij hun toekomst?**

FILMS EN DOCUMENTAIRES.

O.m. "If these walls could talk", "Pride", "Altijd al anders", fragmenten uit "Les invisibles" (de onzichtbaren) met Nederlandse ondertiteling. Ouderen kunnen op een laagdrempelige manier kennis maken met homoseksualiteit. Er is een keuze uit verschillende films, ideaal voor een ouder doelpubliek. Na de film maken onze vrijwilligers, tevens ervaringsdeskundigen tijd voor een uitgebreide nabespreking waarbij iedereen vragen kan stellen.



REGENBOOGBINGO OF MUZIEKQUIZ

Iedereen kent ongetwijfeld het klassieke bingspel. Wij geven er een leerrijke en interactieve holebi-en transgendertoets aan. Op een speelse manier leren deelnemers bekende Homo's, Lesbiennes, Biseksuelen en Transgenders(beter) kennen. Denk maar aan Yasmine, Will Ferdy en Felice, maar ook Marlon Brando en Errol Flynn! Deze regenboogbingo is ideaal voor het doelpubliek van dienstencentra en seniorenverenigingen. Meezingen kan zeker ook ! Kan ook als muziekquiz gebracht worden.

INFOSESSIE: Mijn kleinkind is holebi / transgender

Hoe ga je als grootouder om met dit gegeven? Wat als je als grootouder merkt dat een van jouw kleinkinderen holebi is of transgender en er zelf niet durft voor uitkomen? Jouw kleindochter is lesbisch en op zekere dag zegt ze dat zij samen met haar vriendin graag een kind zouden hebben? Hoe reageer je daarop? Wat heeft een kind nodig? En kunnen 2 mannen of 2 vrouwen samen dat geven?

Doelpubliek: hulpverleners in de ouderenzorg, verpleegkundigen en verzorgenden in rusthuizen, medisch en paramedisch personeel in rusthuizen en dienstencentra, centrumleiders, (studenten) bejaardenzorg,... Duurtijd van deze infosessie: 1,5 a 2 uur.

Samuel is een bevolgen spreker! Met zijn getuigenis, over zijn eigen transitie, zet hij mensen aan het denken, weekt vragen los. Hij verwerkte het lange proces van zijn eigen transitie in een boek: "Aan de achterkant was alles in orde."



Via een bevattelijke powerpoint presentatie laat hij zijn toehoorders kennis maken met de lange weg, voor elke transgender, naar een nieuwe "zijn". Een aanrader!



ALTIJD AL ANDERS.

Docu van cineast Jan-Dirk Bouw over het leven van Nanda die van vrouwen houdt. Nanda is een oudere lesbische dame die in een serviceflat at woont. De documentaire toont haar persoonlijk gevecht tegen discriminatie en vóór acceptatie.

Nanda is



Bezoek aan het Roze Huis, Draakplaats 1, 2018 Antwerpen (voor de andere provincies in de provinciale regenbooghuizen). Plaatselijke info en vorming, waarbij we eveneens kunnen putten uit ons aanbod, ook voor studenten (1,30u min.) Kan ook voor ouderenverenigingen.

Actualiteitsbespreking, voorleesmoment:

onze vrijwilligers kunnen thema's uit de actualiteit bespreken die aansluiten bij onze doelstellingen; ze kunnen ook boeiende passages voorlezen uit de literatuur en die vervolgens bespreken.

Doelpubliek: senioren, seniorenverenigingen, dienstencentra.



3. De Genderkoek

Doelstelling : Aantonen dat mensen zich op verschillende manieren kunnen voelen en uiten.

Inleiding: Er is een belangrijk verschil tussen sekse (geslacht), gender, genderidentiteit, genderexpressie en seksuele oriëntatie. Je bent een man of vrouw. Je valt op mannen of vrouwen ... Helaas zo gemakkelijk is het niet uitgelegd. Het is meestal niet zo afgelijnd en vaak variabel. Een beetje dit, een beetje dat. Een hele koek kortom en daarom de moeite waard om er je tanden eens in te zetten.

Benodigheden: USB -stick met filmpje: 'de Genderkoek' of via volgende link:

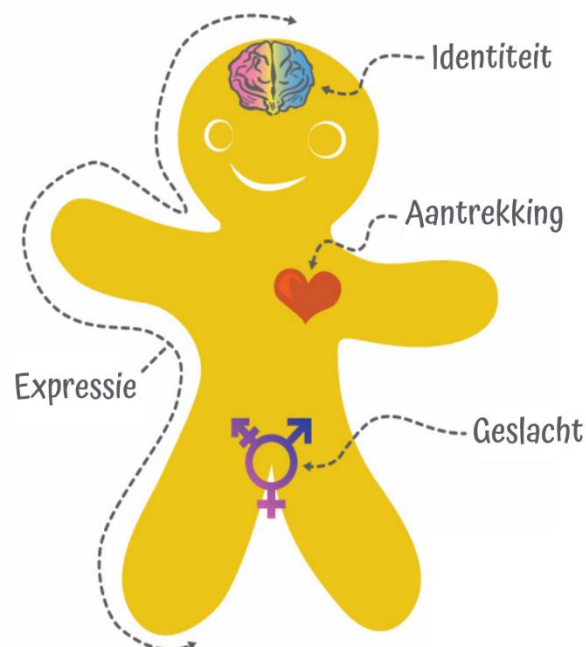
<https://www.youtube.com/watch?v=2oLXO1ZBoFM>

Bevraag voor het bekijken van het filmpje wat de studenten zelf weten over gender, genderidentiteit,...

Bekijk daarna het filmpje en kijk wat ze wel wisten, en wat nieuw voor hen was.

Vraag of ze bekende personen kennen die transgender, homo, lesbische of biseksueel zijn, zo sluit je ook dicht aan bij hun leefwereld.

Hoe denken zij over dit thema?....



4. Rollenspel: Roze Hulpverlening

Als hulp- of zorgverlener is het belangrijk om positief te zijn en alle levensstijlen te aanvaarden. Iedereen heeft het recht om zijn eigen seksuele voorkeur te hebben. Wanneer we als hulpverlener hier positief tegenover staan en voldoende kennis hebben over de seksuele diversiteit heeft dit vanzelfsprekend een invloed op iemands functioneren, jong of oud.

De cijfers spreken immers voor zich:

Er zijn **193 landen** in de wereld;-in **72 landen** is homoseksualiteit strafbaar,

in 45 landen geldt dat ook voor vrouwen,-

in ten minste 8 landen kun je zelfs ter dood veroordeeld worden,-

25 landen werken LHBT-organisaties actief tegen,

-22 landen hebben wetten tegen het 'promoten' van homoseksualiteit

,in maar 9 landen zijn LHBT-rechten opgenomen in de grondwet.

(International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association ILGA, 2017)

Doelstellingen:

1. De hulp- en zorgverlener, student waardeert seksuele diversiteit op een positieve en respectvolle manier en heeft inzicht in processen van specifieke identiteitsontwikkeling en socialisatie en het effect daarvan op LGTBQI+-cliënten.
2. De hulp- en zorgverlener is op de hoogte van LGTBQI+-leefstijlen en kan op een correcte manier doorverwijzen naar sociale en culturele voorzieningen (VZW Joen, 2018).

Methodiek: rollenspel

Laat telkens 2 studenten een rollenspel spelen. Bespreek eerst rollenspel A (2 pers) voor je overgaat naar rollenspel B (2 pers).

Belangrijk dat je per keer 1 rollenspel laat voorbereiden. Dus eerst wordt rollenspel A gespeeld, nadat dit besproken is wordt rollenspel B gespeeld.

Het gaat telkens over de zelfde situatie.

Benodigd materiaal: de leerlingen die een rollenspel spelen krijgen een kaartje met het volledige rollenspel. Enkel hun tekst is aangeduid.

Situatie: gesprek tussen nieuwe bewoner (Frank Ooms) en verzorgende/verpleegkundige X

Rollenspel A:

X: 'Goedemorgen meneer Ooms. U woont hier alleen begrijp ik. Is uw vrouw overleden of bent u nooit getrouwd geweest?'

Frank Ooms: 'Ik ben nooit getrouwd geweest.'

X: 'Ook geen kinderen?'

Frank Ooms: 'Nee.'

X: 'Een echte vrijgezel dus!'

Besprek met de studenten: Wat valt op aan dit gesprek? Wat is de verzorgende te weten gekomen over meneer Ooms? Zijn netwerk? Welke vragen zou hij hem ook kunnen stellen? Wat zou je zelf anders doen? Zou je deze vragen ook stellen?

Rollenspel B:

X: 'Goedemorgen meneer Ooms. U woont hier alleen begrijp ik. Is er iemand in uw leven die belangrijk voor u was of nog steeds is?'

Frank Ooms: 'Ja, er is jarenlang wel iemand geweest, maar die is overleden vijf jaar geleden.'

X: 'Woonde u samen met deze persoon?'

Frank Ooms: 'Ja, Peter. Hij kwam bij mij wonen toen zijn kinderen de deur uit waren. We waren heel gelukkig. Ik mis hem nog steeds. Zijn kinderen zie ik nog steeds. Ik ben ook opa van zijn kleinkinderen.'

Besprek met de studenten: Wat valt op aan dit gesprek? Wat is de verzorgende te weten gekomen over meneer Ooms? Zijn netwerk?

Uit bovenstaande blijkt dat het stellen van de juiste vraag essentieel is om meer te weten te komen over relaties. Stel daarom zo open mogelijke vragen:

- Heeft u een partner (gehad)?
- Is er iemand (geweest) die belangrijk voor u is?
- Wie beschouwt u als familie?
- In hoeverre is de persoon (op de foto) belangrijk voor u?
- Hoe wenst u aangesproken te worden?

Om dit extra te oefenen kan je de studenten nog een nieuwe situatie geven waarover ze zelf hun eigen rollenspel maken. Dit oefenen ze per 2. Klassikaal bespreken.

Situatie: Een oude man komt samen met zijn mannelijke echtgenoot aan de inkomhalie van het ziekenhuis. De secretaresse schrijft de man in.

(Het is belangrijk aandacht te hebben voor, en de hetero-normaliteit in dit rollenspel te verbreken).

5. Praten over seksuele voorkeur (kringgesprek)

Inleiding

Niet alleen holebi- en transgenders vinden het lastig om over hun seksualiteit of seksuele identiteit te praten. Dat geldt ook voor veel studenten/cursisten (en voor veel ervaren professionals én docenten). Ze weten niet hoe ze dit onderwerp aan de orde kunnen stellen. Of ze vinden dat ze geen 'recht' hebben of te jong zijn om naar persoonlijke zaken - zoals seksuele voorkeur - te informeren: ze vinden het té persoonlijk of te privacygevoelig.

Komt daar nog eens bij dat oudere vaak niet openlijk over hun seksualiteit of seksuele identiteit kunnen of durven praten. (BESPREEK DIT OOK MET DE STUDENTEN)

Om de beurt pakt een student een kaart van de stapel en leest de tekst voor. De student links naast hem of haar reageert op de situatie. Wat zeg of doe jij in deze situatie? Hoe reageer je? Wees zo concreet mogelijk. Andere studenten en de docent geven feedback en aanvullingen.

Deel eventueel de fiche: 'Praten over seksuele voorkeur' uit en bespreek deze eerst.

Benodigdheden:

Fiche: 'praten over seksuele voorkeur' (voor elke leerling)

Kaartjes met situatieschetsen.

Kaartjes met situatieschets (Boers, Kaartspel: Roze in de (ouderen)zorg, 2015)

Meneer Willems (83) woont sinds een week in jullie woonzorgcentrum. Op zijn nachtkastje staat een foto van een man. Als je vraagt wie die man is, begint meneer wat te stotteren en hij bloost. Hij zegt aarzelend: O, dat is mijn overleden neef. Je ziet dat hij tranen in zijn ogen krijgt. Hoe reageer je? Wat zeg je?

Meneer De Jonge (72) is meestal stil, wat sombertjes, teruggetrokken. Regelmatig krijgt hij bezoek van een man. Het valt je op dat hij na het bezoek veel opgewekter en vrolijker is en dat zijn ogen twinkelen. Wat doe je? Wat zeg je?

Een beetje gehaast loop je de slaapkamer van mevrouw Van Lier (79) binnen, per ongeluk zonder te kloppen. Je ziet dat mevrouw met een andere vrouw op bed ligt, dicht tegen elkaar aan. Ze schrikken erg. Wat doe je? Wat zeg je?

Als je de kamer van mevrouw Visser (77) binnenkomt, bekijkt ze de trouwfotos van haar kinderen die aan de muur hangen. Je hebt een gesprek over haar kinderen en hun huwelijksdag. Ze vertelt bij elke foto een verhaal over de trouwdag van haar kinderen, maar ze vertelt niets bij de foto waar twee mannen opstaan. Die slaat ze over. Wat doe jij? Wat zeg je?

Meneer Peeters (69) woont al een tijdje in jullie woonzorgcentrum. Je hebt een heel goede, vertrouwelijke band met hem. Je weet als enige van je collega's dat hij op mannen valt. Op een

dag komt seksualiteit ter sprake en hij geeft aan dat hij het vrijen, de intimiteit zo mist. Hij vraagt of het mogelijk is of er een homo-escort kan komen. Wat zeg je? Wat doe je?

Sinds kort werkt Frank (35) op jullie afdeling. Het is overduidelijk dat hij homo is. Hij is daar ook open over. Je vertelt meneer Van Eyck dat morgen Frank hem komt verzorgen omdat jij vrij hebt. Meneer antwoordt nogal fel: Ik wil niet door die vieze homo gewassen worden. Hoe reageer je? Wat zeg je?

Jullie woonzorgcentrum besteedt aandacht aan homoseksualiteit. Op een bijeenkomst met bewoners hierover vertelde mevrouw Hansen (77) vorige week dat zij 20 jaar met een vrouw samengewoond heeft; haar vriendin is vorig jaar overleden. Je hoort nu een gesprek van twee andere bewoonsters waarbij de een zegt dat zij niet meer naast die pot aan tafel wil zitten. Wat doe jij? Wat zeg je?

Sinds kort werkt Tim (27) in jullie team. Hij vertelde vorige week dat hij samenwoont met Dries. Vandaag bij de koffie zit je gezellig met een paar collega's te babbelen; Tim is er niet bij. Je collega Anke zegt dat ze het maar moeilijk vindt dat er een homo in het team zit. Ik moet niets van flikkers hebben. Wat zeg jij?

Sinds twee maanden is er een nieuwe directeur in jullie woonzorgcentrum. Een openlijke homoman. Hij vindt het belangrijk dat jullie woonzorgcentrum voor alle cliënten een warm thuis is. Hij stelt voor om een speciale middag voor regenboogouderen in jullie woonzorgcentrum en uit de omgeving te organiseren. Wat vind jij van dat idee?

Mevrouw Brosens (85) krijgt regelmatig bezoek van haar dochter Ilse en haar vriendin Christien. Je ziet ze net uit de lift stappen. Bij de lift staan meneer Willems en meneer Lommelen te wachten. Je hoort nog net dat meneer Willems tegen meneer Lommelen zegt: Gelukkig, die potten stappen uit. Ik vind het maar niks met twee van die vrouwen samen, bah. Wat zeg je? Wat doe je? Hoe reageer je?

Amber (39) was tot voor kort je collega in je team. Sinds een maand werkt ze in de nachtdienst; dat verdient beter. Regelmatig drinken jullie samen nog een kop koffie. Vandaag vertelt Amber dat ze erg tegen de komende nachtdienst opziet omdat ze dan een week met Monique staat ingeroosterd. Monique is openlijk lesbisch en een beetje flirterig. Amber zegt dat ze liever niet met Monique samen de nachtdienst in wil. Je weet maar nooit, zo 's nachts alleen met z'n tweeën. Hoe reageer jij?

Meneer Willems (77) woont sinds drie jaar in jullie woonzorgcentrum. Zes maanden geleden is zijn vrouw overleden. Een goed huwelijk was het niet: er was niet veel liefde, maar meer vriendschap. Ze hebben twee kinderen. Je hebt een goed contact met meneer en hij vertelt je dat hij eigenlijk op mannen valt, daar vroeger niet voor uit durfde te komen en daarom maar getrouwd is. Hij wilde al

langer uit de kast komen maar zijn vrouw geen verdriet doen. En hij heeft dus al die jaren maar niets gezegd. Nu zijn vrouw is overleden, wil hij alsnog het homoleven ontdekken. Hij vraagt jou om advies. Wat zeg je?

Via je collega Kelly weet je dat meneer De Jong (80) homo is: dat heeft hij haar in vertrouwen verteld. Vanochtend tref je meneer De Jong huilend aan op zijn kamer. Je ziet nog net dat hij een fotolijstje wegstopt. Je vraagt wat er aan de hand is, maar meneer wil er niet veel over kwijt. Ik moest aan vroeger denken, zegt hij. Wat doe je? Wat zeg je?

Mevrouw Fransen (75) is alleenstaand, zonder kinderen en woont sinds een jaar in jullie woonzorgcentrum. Je bent sinds een maand haar contactverzorgende. Ze is erg aardig tegen je, noemt je vaak schatje. Ze zegt regelmatig hoe goed je eruit ziet. Het lijkt wel of ze een beetje verliefd op je is. Ze vindt het heerlijk als jij haar wast, ze geniet er volop van. Vandaag zegt ze dat je zulke mooie borsten hebt. Hoe reageer je? Wat zeg je?

Mevrouw Versmissen (75) heeft twee getrouwde dochters en een zoon van 49 jaar: Gert. Hij komt wekelijks bij haar op bezoek, meestal met zijn vriend Joeri (46). Het valt je op dat mevrouw Versmissen Joeri tijdens die bezoeken dan zoveel mogelijk negeert. Zij praat nauwelijks met Joeri en richt zich vooral op haar zoon. Toen het gesprek vanochtend over haar kinderen ging, vertelde ze nogal stellig: Ik weet zeker dat mijn Gert vandaag of morgen thuis komt met een leuke vrouw. Wat zeg je?

Fiche: 'Praten over seksuele voorkeur.'

Algemeen:

- Heeft u een relatie? Of: Heb je een partner? (niet aan een vrouw: 'Heb je een man of vriend?' of aan een man: 'Heb je een vrouw of vriendin?').
- Is er iemand in je leven die belangrijk voor je is? Of is die er geweest?
- Welke persoon is voor jou het meest belangrijk?
- Ben je wel eens verliefd geweest?
- Vind je momenteel iemand leuk?
- Heb je een (ge)liefde?

Als je vermoedt dat iemand vragen of problemen heeft met de eigen mogelijke homo- of biseksuele voorkeur:

- Ik weet niet of je iets kwijt wilt over of je op vrouwen, mannen of beiden valt. Maar mocht dat zo zijn, dan kan dat.
- Als je vriend(in)en het hebben over jongens/meisjes/mannen/vrouwen ...wat denk jij dan?
- Hoe zou jij willen dat anderen jou zagen?
- Stel je voor dat er een wonder zou gebeuren en alles zou kunnen: hoe zou jouw toekomst er qua relaties en identiteit er dan uitzien? (Boers, Hanneke, & Boote, 2015)

→ Deze fiche is niet specifiek bedoeld om met ouderen over seksuele voorkeur te praten, maar kan wel een leidraad zijn. Sommige vragen zullen iets minder voor de hand liggen.

6. Songtekst: 'Born this way' (Lady Gaga)

Laat de leerlingen de tekst van 'Born This Way' van Lady Gaga opzoeken, afspelen en/of bespreken. Het onderstaande stuk gaat over diversiteit en kan onderdeel van een discussie zijn.

Born This Way

No matter gay, straight or bi Lesbian, transgender life

I'm on the right track,

baby I was born to survive

No matter black, white or beige Chula or orient made

I'm on the right track,

baby I was born to be brave

I am beautiful in my way

'Cause God makes no mistakes

I'm on the right track,

baby I was born this way (Gaga, 2020)

Bespreek met de studenten: Waar gaat het lied volgens hen over? Wat vinden de leerlingen van de tekst?

Optioneel: u kunt de studenten zelf een songtekst laten zoeken over dit onderwerp.

Bron: Songteksten.nl, Lady Gaga, Born This Way ,geraadpleegd op 26 maart 2020,
<http://www.songteksten.nl/songteksten/357981/lady-gaga/born-this-way.htm>

7. Woordspin

Wat is een woordspin?

Een woordspin is een techniek waarbij je op een beknopte en visuele manier een voorstelling maakt van de structuur van een tekst of een onderwerp waarover je iets gaat zeggen (Reflex in beeld, 2020).

Waarom een woordspin?

Wanneer je een woordspin opstelt, gebruik je meer zintuigen dan tijdens het vanbuiten blokken van een tekst; dit zorgt ervoor dat de leerstof beter en langer blijft hangen.

In zo'n woordspin worden de belangrijkste elementen van een onderwerp op een overzichtelijke en schematische manier in beeld gebracht, en worden kernwoorden met elkaar in verband gebracht door pijlen (Reflex in beeld, 2020).

Hoe doe ik dat nu, een woordspin maken?

1. Bepaal het onderwerp

- Wanneer je een woordspin gaat maken is het belangrijk dat je weet rond welk thema je dit gaat doen.

2. Wat weet je al?

- Noteer in clusters wat je al weet. Doe dit op basis van volgende vragen:
 - Wie, wat, waar, wanneer, hoe, waarom
- Gebruik ook je zintuigen:
 - Zien: wat voor beeld heb je ervan?
 - Horen: wat zou er te horen zijn?
 - Voelen: wat voel je erbij?
 - Ruiken: hoe zou het ruiken?

3. Wat ontbreekt er?

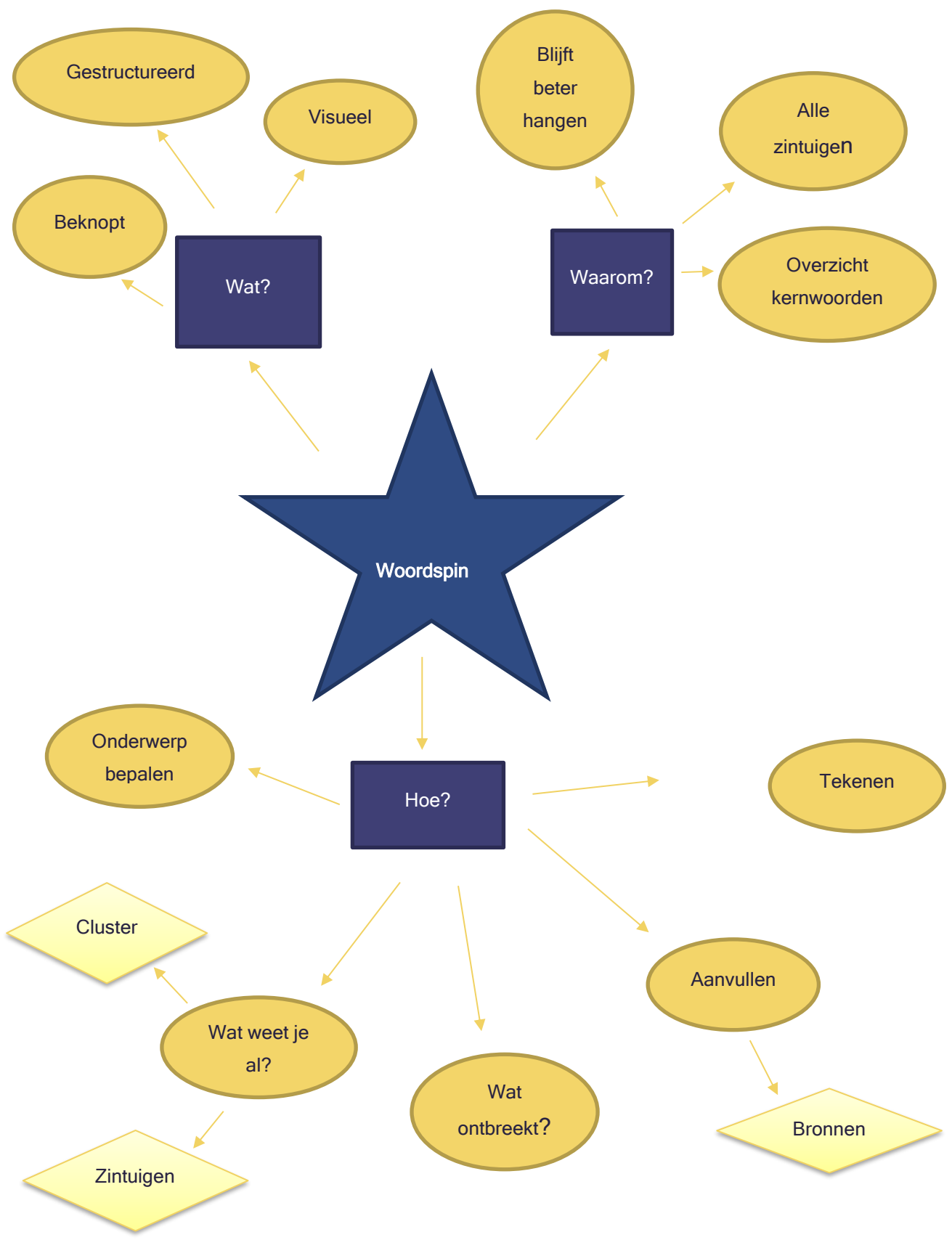
- Nu ga je kijken waar er nog gaten zitten in jouw woordspin:
 - Welke vragen heb je nog niet of onvoldoende beantwoord?

4. Aanvullen door middel van opzoekwerk

- Ga op zoek naar bronnen (teksten, websites, afbeeldingen, video's, ...) die je kunnen helpen met de gaten in je woordspin op te vullen. Noteer deze informatie mee op een blad.

5. Teken je woordspin uit

- Zet je onderwerp - het thema waarover je woordspin gaat - in het midden van je blad.
- Rond je onderwerp, zet je de belangrijkste kernwoorden
- Rond deze kernwoorden wijdt je verder uit. Denk aan een mindmap.
- Mocht het nog niet duidelijk zijn, kijk dan naar het voorbeeld op de volgende bladzijde.



Woordspin

Hier zijn teksten en onderwerpen terug te vinden die als gebruikt kunnen worden om de leerlingen/cursisten een woordspin rond te laten maken.

OUDERE HOLEBI'S ZIJN EEN UITDAGING VOOR WOONZORGCENTRA

30 november 2015

Jan Gits

Holebi's in Vlaamse woonzorgcentra blijven anno 2015 veelal onzichtbaar. Dat leidt soms tot tragische toestanden. Hoe komt dit? Wat kunnen we eraan doen?



Anna

Anna woont sinds enkele jaren in een woonzorgcentrum. Ze leeft er vrij teruggetrokken haar eigen leven. Ze heeft geen familie meer. Ze heeft weinig contact met medebewoners. Wekelijks komt er een oudere dame haar opzoeken. Niemand stelt zich daar vragen bij. Iedereen denkt dat zij een oude kennis of buurvrouw is.

'Oudere holebi's zijn zo goed als onvindbaar.'

Anna wordt op een nacht onwel. Een hartaderbreuk wordt haar fataal. Vermits ze geen familie heeft, wordt niemand verwittigd. Ze wordt in alle stilte begraven. Wanneer haar oudere kennis op bezoek komt, is Anna er niet meer. Dan pas blijkt dat die kennis Anna's levenspartner was. Ze deelden dertig jaar lief en leed.

'Oh wat stom', reageert een verantwoordelijke van de dienst. Waarom hebben ze dit in godsnaam nooit gezegd? Een andere verantwoordelijke fronst het voorhoofd. Hebben we wel voldoende zorgend doorgevraagd? De feitelijke partner werd niet verwittigd in deze crisissituatie. Ze werd nooit erkend. Nooit uitgenodigd op kerstfeestjes...

van de Putte, E. (2013), *Stormachtig Stil. Levensverhalen van roze ouderen*, Utrecht, Xanten.

Een onzichtbare groep

In het kader van mijn bachelorproef voor de opleiding Gezinswetenschappen aan hogeschool Odisee deed ik in 2015 een kleine steekproef naar de ervaring van woonzorgcentra met oudere holebi's.

"Dit komt bij ons niet voor", was stellig het antwoord. Vreemd, want we mogen ervan uitgaan dat homoseksualiteit bij alle leeftijden voorkomt.

Afhankelijk van de bronnen zijn zo'n drie tot acht procent van de bevolking homoseksueel. Maar toen ik voor interviews op zoek ging naar holebi's die in een woonzorgcentrum verblijven, bleken ze inderdaad zo goed als onvindbaar.

Ik ben niet de enige die tot deze vaststelling kwam. Een Franse documentaire over oudere holebi's van cineast Sebastien Lifshitz uit 2012 kreeg de titel '[Les invisibles](#)'. Een Nederlands onderzoek uit 1993 kopte: 'Zouden ze wel bestaan?' Een rondetafel van de [Vlaamse holebi- en transgenderkoepel Cavarria](#) in 2013 luidde: '[Oudere holebi's en transgenders, \(on\)gezien?](#)'

Het interbellum

De ouderen die nu de populatie uitmaken van onze woonzorgcentra, hebben tijdens hun levensloop te maken gehad met een bijzonder sterk homofoob klimaat.

Hoewel in de jaren dertig van de vorige eeuw in grote steden zoals Berlijn reeds een bloeiende homocultuur aanwezig was, heeft het nazisme dit volledig de kop ingedrukt. Er was geen plaats voor mensen die afweken van de norm. En die norm ging uit van heteroseksuele relaties en gezinsvormen.

Elk intiem contact tussen mensen van hetzelfde geslacht werd gecriminaliseerd en vervolgd. Een kus was voldoende om iemand te arresteren. Homoseksuelen werden vervolgd, vaak op basis van tips van burens, familie of ex-partners. Er was een permanente dreiging van verdachtmaking en aangifte.

'Er ontstond een echte heksenjacht.'

Wanneer homoseksuelen in staat van beschuldiging werden gesteld, konden ze alles kwijt geraken: hun baan, woning, eer. Er ontstond een echte heksenjacht. Openlijke homoseksuelen werden met de dood bedreigd. Wie homoseksueel was diende dit uit levensbehoud te verdoezelen. Bij arrestatie werden ze vaak voor de keuze gesteld: castratie of concentratiekamp.

Katholieke moraal

Ook de rooms-katholieke seksuele moraal had een bijzonder grote invloed. Elke seksuele daad die niet gericht was op voortplanting was verwerpelijk en zondig.

Iedereen die niet beantwoordde aan deze visie werd een schuldbesef aangepreft, leefde in zonde en werd een toekomst voorspeld van verdoemenis.

Velen kozen dan ook voor een schijnhuwelijk, een verborgen clandestiene beleving van hun geaardheid of voor een volledige verdringing van hun seksualiteit.

Psychische ziekte

Toen homoseksualiteit vele jaren na de oorlog uit het strafwetboek verdween, ging men het zien als een psychische ziekte. Homoseksualiteit werd niet langer gecriminaliseerd maar wel gepathologiseerd.

'Homoseksualiteit werd een ziekte.'

De emancipatiebeweging die in de tweede helft van vorige eeuw op gang kwam, heeft jarenlang gestreden tegen deze ingebakken vooroordelen. Toch zijn bij deze generatie bepaalde vooroordelen nog pertinent aanwezig.

Meer nog, wie als homoseksueel leefde in deze periode heeft homofobie vaak geïnternaliseerd. Men heeft veel vooroordelen over homoseksualiteit overgenomen. Men is daardoor niet geneigd om zichzelf ook zo te identificeren.

Terughoudendheid

Deze terughoudendheid uit zich bij een opname in een woonzorgcentrum. Oudere homomannen en lesbische vrouwen verwachten dat verzorgers en bewoners van het woonzorgcentrum homofob zullen zijn. Daarom spelen ze liever op veilig. Ze blijven bij een verhuis naar een woonzorgcentrum hun geaardheid verzwijgen.

'Oudere holebi's spelen op veilig.'

Zelfs homoseksuelen die tijdens hun leven actief meewerkten aan de emancipatiestrijd kiezen er soms voor om terug in de kast te kruipen. Uit vrees om opnieuw afgewezen te worden. Uit angst om minder goede zorgen te krijgen.

De gevolgen zijn ingrijpend. Voortdurend op je hoede moeten zijn om je ware identiteit niet prijs te geven, kan leiden tot stress, eenzaamheid, depressie en suïcidegedachten.

Vraag en aanbod

Woonzorgcentra worden dus weinig geconfronteerd met openlijke holebi's. Bovendien leeft de idee dat homoseksualiteit geen probleem meer is.

We leven in een tolerante maatschappij waar holebi's mogen zijn wie ze zijn. Ze kunnen trouwen en kinderen adopteren. Nu alles bereikt is, moeten we stoppen met hokjesdenken. Zo wordt vaak gedacht.

Als elk individu met zijn of haar persoonlijk verhaal en levensgeschiedenis gerespecteerd wordt, dan lijkt het plausibel dat men zegt: "Het komt in ons woonzorgcentrum niet voor". Geen vraag, geen aanbod, is de redenering.

'Geen vraag, geen aanbod.'

Maar net hier knelt de schoen. De niet-uitgesproken vraag is wel degelijk pertinent aanwezig. Elk woonzorgcentrum in Vlaanderen huisvest een aantal holebi's die kiezen voor het camoufleren van hun geaardheid uit angst voor negatie. Deze generatie oudere holebi's speelt op veilig en wacht af.

Een pro-actieve houding

Alleen duidelijke signalen van een woonzorgcentrum kan het tij keren. Een organisatie moet zich garant stellen voor de veiligheid van zijn bewoners, respect tonen voor seksuele diversiteit en een evenwaardige behandeling van alle bewoners nastreven.

Dit leren we uit de praktijk van een aantal woonzorgcentra in Nederland waar men een breed en goed doordacht holebi-vriendelijk klimaat creëerde.

Zo'n beleid doet vele oudere holebi's effectief uit de kast komen. Wanneer je bij ouderen de stress kunt wegnemen, dan verandert schaamte in trots, maakt verkramping plaats voor openheid, rust en tevredenheid. Enkel zo'n pro-actieve houding kan leiden tot goede zorg voor oudere holebi's.

Werk aan de winkel

Woonzorgcentra hebben dus een essentiële rol. Alleen een houding die niet wacht tot er een vraag komt, kan verandering brengen. Dit vereist wilskracht en visie, een actieve strijd tegen vooroordelen en de moed om heilige huisjes af te breken.

Een algemeen diversiteitsbeleid is hiervoor onvoldoende. Te vaak wordt seksuele diversiteit onder de mat geveegd onder de brede noemer diversiteit.

'Seksuele diversiteit wordt onder de mat geveegd.'

Velen blijken het moeilijk te hebben om het woord seksualiteit in de mond te nemen. Er blijft nog steeds een waas van taboe liggen rond dit onderwerp. Een expliciet beleid rond seksuele diversiteit is een noodzaak.

Proefprojecten

Gebeurt er dan niets? Nee. Een paar heel kleinschalige proefprojecten rond bewustmaking kenden wel succes.

Het Roze Huis in Antwerpen heeft [de werkgroep Janus](#) opgericht, waar met vrijwilligers gewerkt wordt om in woonzorgcentra vormingssessies of informatie te verstrekken over homoseksualiteit. In Vlaams-Brabant was er een soortgelijk project, maar dit werd ondertussen stopgezet.

Maar een structurele doorbraak, gestuurd door het beleid van de voorzieningen, hun koepels en de overheid laat op zich wachten.

Beeldvorming

De grote verandering die er moet komen, bestaat uit het expliciet aangeven dat een woonzorgcentrum holebi-vriendelijk is. Dit kan alleen door de thematiek op de agenda te zetten via interne vorming.

Nog teveel worden in woonzorgcentra homoseksuele relaties doodgezwegen en uit beeld verbannen. Alles wordt georganiseerd vanuit een hetero-normatieve kijk.

Af en toe een activiteit organiseren met een holebi-organisatie kan expliciet aangeven dat de deuren van het woonzorgcentrum open staan voor seksuele diversiteit.

'Alles gebeurt vanuit een hetero-normatieve kijk.'

Een holebi-vriendelijk klimaat uit zich ook doorheen de beeldvorming die men uitstraalt in brochures, foto's met ouderen... Zo kan een expliciete foto van twee oudere geliefden, vrouw-vrouw en man-man, bijdragen tot het bespreekbaar maken van homoseksualiteit. Hiermee zendt men het signaal uit dat deze relaties mogen bestaan en mooi zijn.

Een holebi-vriendelijk woonzorgcentrum voert trouwens niet alleen een beleid voor haar bewoners maar ook voor de medewerkers. Hoe kunnen homoseksuele verzorgenden een waardige en respectvolle plaats innemen op de werkvloer zonder dat ze hun geaardheid moeten verstoppen?

Bespreekbaarheid

In de opleiding voor verzorgenden komt homoseksualiteit amper aan bod. De kennis bij verzorgenden over seksualiteit en intimiteit bij ouderen scoort bijzonder laag.

Mahieu, L. (2014), *Care for older people with regard to intimacy and sexuality: A clinical-ethical study*

with special attention to institutionalized people with dementia, Leuven, KU Leuven.

Hetzelfde geldt voor homoseksualiteit. De genderproblematiek en de verscheidenheid van dit thema verdienen het om beter gekend te zijn. Wat is homoseksualiteit? Wat is de homo-identiteit? Wat is genderexpressie? Wat zijn de pijnpunten die men als homoseksueel tijdens de levensloop ervaart? Wat is genderdysforie of geslachtsidentiteitsstoornis?

'Gebrek aan kennis zorgt voor handelingsverlegenheid.'

Gebrek aan kennis zorgt voor handelingsverlegenheid, misvattingen en vooroordelen bij verzorgenden. Beleidsmatig moet er ingezet worden op scholing en vorming specifiek voor zorgmedewerkers.

Ethische vragen die daarbij naar boven komen: Wat als er een discrepantie bestaat tussen de eigen overtuiging en seksuele moraal en de daarvan afwijkende keuzes die anderen maken? Wat is professioneel handelen in de omgang met seksuele diversiteit? Hoe hetero-normatief is onze instelling?

Expertise gebundeld

In 2015 werd vzw [KliQ](#) opgericht. Het is een aanhef om rond genderidentiteit en seksuele identiteit een vormingsprogramma op te zetten voor de ouderensector.

Jarenlange expertise over het onderwerp werd samen met de oudere holebi's en vrijwilligers gebundeld. Men staat klaar om samen met de zorgsector dit aanbod verder te ontwikkelen en aan te bieden.

Sensibiliseren van de ouderenzorg moet bijdragen tot minder homofobie in een woonzorgcentra. Er zijn veel mogelijkheden om te sensibiliseren. En het hoeft niet een grootschalige campagne te zijn.

Een mooi voorbeeld is de '[Tour d'Amour](#)' van Eveline Vandeputte. Zij toert rond in Nederlandse woonzorgcentra met levensverhalen van oudere holebi's. Het geschetste verhaal van Anna is er een van. Op die manier brengt ze op eenvoudige wijze de verhalen van holebi's bij ouderen.

Beleidskeuzes

De samenleving lijkt niet wakker te liggen van de noden van oudere holebi's. Zelfs in de holebi-beweging kreeg het ouderenthema niet altijd de aandacht die het verdiende. Er waren andere prioriteiten.

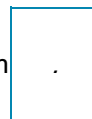
Tijdsgebrek, geen concrete vragen van holebi's, personeelstekort en overbevraging, schroom en handelingsverlegenheid over seksualiteit hebben al te vaak geleid tot een struisvogelpolitiek. Nu is het tijd voor concrete actie.

'Het moet veranderen.'

Op de werkvloer van elk woonzorgcentrum moet er iets veranderen. Homoseksualiteit mag als thema niet langer onder de mat geveegd worden. Woonzorgcentra moeten ervan uitgaan dat dit wél voorkomt.

Is er plaats voor seksuele diversiteit, hoe gaat men om met die diversiteit? Diversiteit veronderstelt een openheid en een bereidheid om elke specifieke doelgroep te leren kennen en begrijpen. Dit is een acute

uitdaging. Deze generatie oudere holebi's kan geen tien jaar meer wachten



WEBSITE VAN DE RAINBOW AMBASSADORS

<https://regenboogambassadeurs.be/>

Laat de leerlingen een woordspin maken om de Regenboogambassadeurs voor te stellen. Ze kunnen dit doen op basis van de website die hierboven gelinkt staat.

REGENBOOGVERHALEN

Regenboogouderen zijn net zo uniek als ieder enkel van ons. De verhalen die we hier hebben verzameld zijn de persoonlijke ervaringen van deze mensen die zij met ons wilden delen om ons een blik te laten werpen op hun leven. Vanwege privacy redenen zullen de namen in de verhalen aangepast worden.

Een prettige leeservaring gewenst.

Het verhaal van F.X.

F.X. is een 67 jarige vrouw die in 2008 haar transitie heeft ondergaan om vrouw te worden. Ze identificeert zichzelf als lesbienne.

F.X. is haar leven gestart als man en is tijdens deze periode getrouwd geweest met de moeder van de kinderen die ze in dit huwelijk kreeg. Door het feit dat ze met zichzelf in de knoop lag sinds ze dertien jaar oud was, is ze nooit een goede echtgenoot en een goede vader geweest. Dit heeft

ertoe geleid dat ze na de scheiding van haar vrouw, acht jaar lang geen contact meer heeft gehad met haar kinderen. Na haar transitie heeft ze het contact met haar kinderen terug opgezocht. Haar kinderen hebben gedurende 20jaar altijd al doorgehad dat er iets met haar was. Ze waren aan het wachten tot ze het contact met hen terug opzocht en hen vertelde wat er aan de hand was.

Uiteindelijk waren haar kinderen opgelucht dat ze haar verhaal vertelde. Maar niet bij iedereen in de familie viel het even goed. Zo heeft haar broer haar tien jaar lang niet willen zien. Dit omwille van politieke redenen aangezien hij zijn job hierdoor kon verliezen.

Als directie lid binnen een directie van zeven mannen - voor haar transitie - was de coming out als transgender niet vanzelfsprekend. Zo heeft F.X. vijf jaar een dubbel leven geleid, waardoor ze een drankprobleem opbouwde. Door het feit dat het merendeel van de mensen die onder haar werkten vrouwen waren, en dat één van deze vrouwen zich om haar bekommerde en haar naar een psychiater stuurde, leidde uiteindelijk ertoe dat de transitie opgestart werd. De transitie heeft hierdoor zestien maanden geduurd. Door de steun van haar werkcollega's voelde het voor haar aan alsof ze het kon doorgeven aan de directie en haar baas. Dit 'transgender' zijn moest de directie gaan uitleggen en verdedigen in Noorwegen.

Dingen veranderden echter na haar transitie, de dynamiek in de directie was niet meer hetzelfde, ondanks het feit dat zij nog steeds dezelfde persoon was. Ook haar collega's graptten op een andere manier met haar. Zo werd er een keer gezegd dat ze eigenlijk wel had vals gespeeld door de transitie pas te starten nadat ze door het glazen plafond was heen geraakt. Ondanks deze grappen trokken enkele van haar collega's zich ook op aan

wat ze gedaan heeft. Ze was een voorbeeld voor haar werknemers. Een week nadat haar transitie bekend werd gemaakt, kwamen de lesbische koppeltjes op het werk ook uit de kast.

Na een reorganisatie, is F.X. uiteindelijk ontslagen. Toen het haar ter oren kwam dat het om haar transitie te doen was, heeft ze geprocedeerd, en na drie jaar heeft ze dit uiteindelijk gewonnen. F.X. weet echter ook dat niet iedereen de mogelijkheid heeft om de 25.000 euro te betalen aan een advocaat. Uiteindelijk heeft de verliezende partij deze kost op zich moeten nemen. Voor haar ging het echter niet om dit geld, maar vooral om het principe.

Het verhaal van R.X.

R.X. is een 66 jarige vrouw die zich identificeert als een lesbienne.

Voor R.X. was uit de kast komen niet makkelijk. Ze had moeite met het accepteren van haar seksualiteit. Tijdens haar leven heeft ze verschillende vriendjes gehad, maar die raakte ze altijd beu na enkele maanden. Ten tijde dat ze getrouwd was, kwam ze erachter dat de reden hiervoor was dat ze op vrouwen viel. Hier had ze het moeilijk mee.

Toen ze uiteindelijk aan haar zus vertelde dat ze zichzelf identificeerde als een lesbienne, heeft deze in één zinnetje haar ouders op de hoogte gebracht: 'R.X. gaat scheiden want ze is lesbisch.' Deze boodschap viel niet in goede aarde bij haar moeder, en toen R.X. naar hen toe ging om het beter uit te leggen, werd het contact met haar moeder tijdelijk verbroken. Haar vader nam het beter op. Uiteindelijk heeft ze terug contact met haar moeder gekregen, toen die tegen haar oudere zus zei dat ze toch wel hard was geweest tegen haar.

Niet alleen bij haar moeder viel het feit dat ze een lesbienne was moeilijk, haar beste vriendin heeft gezegd dat ze er niets meer van wilde weten.

Ze vindt het vooral moeilijk dat ze elke keer weer, in elke nieuwe situatie ze komt en bij elke nieuwe persoon ze ontmoet, ze steeds uit de kast moet komen. Ze moet steeds polsen 'kan ik het hier vertellen' en 'hoe gaan ze reageren'.

Het verhaal van M.X.

M.X. is een 71 jarige vrouw die zich identificeert als een lesbienne.

M.X. vertelde dat haar coming out niet zo moeilijk was. Haar vader was reeds overleden toen ze uit de kast kwam, en haar moeder aanvaardde dat ze eerst stelde dat ze 'bi' was.

M.X. heeft een tijdje samengewoond met een vriendin waar ze gedurende een jaar een relatie mee had. Ze had zelf een kinderwens, die ze echter niet naar buiten durfde te brengen. Ze besloten beiden een man te zoeken. Zo trouwde M.X. met een man die op de hoogte was van haar verleden, en heeft ze kinderen gekregen. Toen haar voormalige vriendin haar na achttien jaar terug kwam opzoeken (nadat haar huisdokter haar gezegd had dat ze misschien lesbisch was) vroeg ze aan M.X. of zij geloofde dat ze lesbisch was. M.X.'s reactie? Jij niet maar ik wel. Nadien ging het snel, een paar weken later woonde ze alleen in een appartementje, met 50% co_ouderschap voor haar 2 kinderen.

Om aan haar gezin te vertellen wat er aan de hand was, is M.X. naar een 'Ook zo' weekend geweest - een weekend georganiseerd voor lesbiennes die uit de kast wilden komen - om daar hulp in te roepen om uit de kast te komen. Het hielp en haar familie accepteerde het, al vroeg haar zoon wel of hij ook zo was.

Het verhaal van M.Y.

M.Y. is een man van 72 jaar die zich identificeert als homoseksueel.

Toen M.Y. bij zijn gezin thuis in eerste instantie uit de kast kwam, wilden ze dit niet accepteren. Dit stopte hem echter niet om uit te gaan naar plaatsen waar hij andere homoseksuelen kon ontmoeten. Hier wisten zijn ouders ook van. Op een bepaald moment heeft M.Y. zijn eerste partner leren kennen, en toen zijn ouders niet thuis waren heeft deze partner hem thuis 'weggekaapt'.

Uiteindelijk hebben zijn ouders het gegeven dat hun zoon op mannen viel wel geaccepteerd, maar van de rest van de familie heeft hij afstand genomen, met alle gevolgen vandien. Zo is hij er via het internet achter gekomen dat zijn jongste broer overleden was.

M.Y. heeft twee lange relaties gehad, waarvan de eerste met de man die hem thuis heeft weggekaapt. Nadat deze relatie op de klippen gelopen was, heeft M.Y. na enkele jaren zijn huidige partner leren kennen. Met deze partner is hij in 2005 ook getrouwd.

Op het werk heeft M.Y. nooit veel problemen gehad, tot op het einde van zijn loopbaan. M.Y. heeft zijn geaardheid bekendgemaakt door dit aan de grootste roddel van het bedrijf te vertellen met de woorden 'je mag dit niet verder zeggen'. Dit was uiteraard met het idee dat iedereen het binnen de kortste keren zou weten. Hij was in zijn opzet geslaagd. Niemand had hier ooit problemen mee. Ze

hielpen M.Y. zelfs verder toen hij door relatieproblemen ontslag wou nemen, en weigerden zijn ontslag aan te nemen. Uiteindelijk is hij tijdens reorganisaties in 2007 ontslagen, al vermoed M.Y. dat dit kwam doordat het feit dat hij HIV had, was uitgelekt.

Opmerkingen naar de maatschappij

Voor mensen binnen de LGBTQI community is hun hele leven lang een coming out proces. Het is dan ook niet verwonderlijk dat wanneer je je hele leven lang al hebt moeten vechten voor je eigen plaats in de maatschappij, je stopt met vechten zorg krijgen een eerste prioriteit voor je is.

Binnen een steeds rechtser wordende maatschappij, maakt dit de Regenboogouderen bang.

Onzekerheden zoals de mogelijkheid van het afschaffen van een homohuwelijk, de toenemende agressie, het niet welkom zijn in sommige katholieke centra en de onwetendheid van zorgpersoneel maken het voor deze ouderen moeilijk om hun leven te leiden zoals ze het zelf willen. Het is dan ook belangrijk dat we stilstaan bij het feit dat een groot deel van deze mensen niet meer verder kan leven zo, en dat de suïcide cijfers binnen de LGBTQI community - niet alleen bij de ouderen - alarmerend hoog liggen.

De heteronormativiteit binnen onze samenleving beïnvloedt het beeld dat de mensen hebben van de Regenboogouderen, en ook de verwachtingen die ze naar hen toe hebben. Kinderen zijn hier het perfecte voorbeeld van. Zij komen op aarde als een onbeschreven blad, met een open houding naar mensen toe, maar door de samenleving toe krijgen zij negatieve attitudes tegenover sommige groepen van mensen, waaronder de LGBTQI community. Er is sprake van tolerantie naar community toe, maar geen acceptatie.

Wanneer het thema hokjesdenken besproken werd, kwamen er verscheidenen visies naar voor. Waar men het echter wel over eens was, was dat het belangrijk was om te beseffen dat de mens een persoon is met verschillende identiteiten. Hij is meer dan zijn geaardheid alleen.

Vanaf dan kwamen er twee visies naar voor die sterk tegen elkaar in gaan.

M.X. vond dat hokjes belangrijk waren voor representatie en een gevoel van veiligheid, zeker in het begin wanneer je juist uit de kast bent gekomen.

F.X. vond dan weer dat men mensen in hokjes steekt om een zekere controle te krijgen over de mensen.

Als boodschap aan het verzorgend personeel willen onze Regenboogouderen het volgende mee geven:

- Schrik niet dat mensen zoals wij bestaan. Wij hebben ook partners, en kinderen. Het besef dat niet iedereen hetero is, kan zich in kleine zaken uiten, zoals taal.
- Residentiële ouderenvoorzieningen zouden meer moeten inzetten op koppelkamers. Koppels worden nog te vaak uiteen gehaald, zeker wanneer er dementie bij komt kijken. Dit terwijl intimiteit toch deel uitmaakt van het leven.
- De maatschappij wordt steeds puriteinser, en de angst voor andere culturen en godsdiensten is bij vele mensen aanwezig.

8. Moodboard

Wat is een moodboard?

Een moodboard of sfeerbord is een methodiek om op een visuele manier een concept, een gedachte, een idee of gevoel duidelijk te maken.

Deze visuele manier kan zijn met afbeeldingen, kleuren, beelden, ... (Daretoo, 2020)

Waarom een moodboard?

Heb je ooit wel eens van het spreekwoord 'een beeld zegt meer dan duizend woorden' gehoord?

Dit is het principe dat we hanteren met een moodboard. Met beelden is het veel makkelijker om een doel of een gevoel over te brengen, omdat het voor anderen duidelijker is waar je naartoe wilt.

Hoe doe ik dat nu, een moodboard maken?

1. Welke boodschap wil je overbrengen?

- Zorg dat je weet wat het thema van jouw moodboard is.
- Zorg dat de boodschap die je wil overbrengen duidelijk is. Als je zelf niet weet wat je aan je publiek wilt tonen, dan zal je publiek de boodschap ook niet verstaan.

2. Ga op zoek naar passende beelden

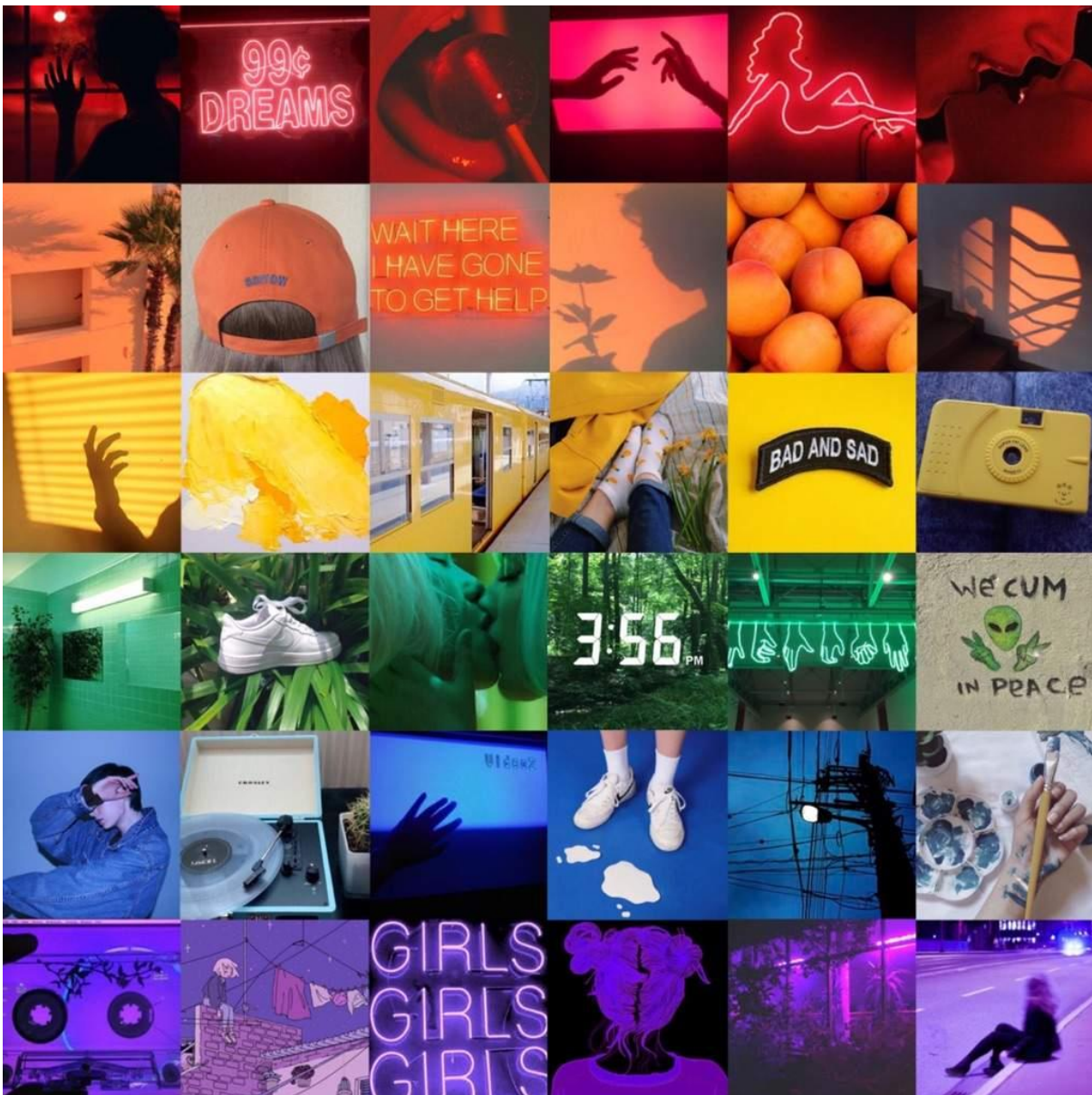
- Ga online, in boekjes, tijdschriften, ect. op zoek naar beelden en woorden die jouw boodschap kunnen overbrengen. Verzamel deze in een map.
 - Tip: ga concreet op zoek door enkele begrippen in je achterhoofd te houden die te maken hebben met het thema of gevoel dat je wilt overbrengen.

3. Maak je moodboard

- Wanneer je jouw beelden verzameld hebt, is het de bedoeling dat je deze gaat bundelen.
 - Wanneer je online werkt, kan je werken met Word, Canva of andere programma's. Gebruik je opmaak om de afbeelding, teksten, woorden in een mooie lay-out te gieten.
 - Werk je op papier, zorg dan dat je een stevige achtergrond hebt voor jouw moodboard. Denk hierbij aan karton, hout, ect. Gebruik lijm, scharen, plakband en al het mogelijke materiaal om jouw moodboard vorm te geven. Laat je fantasie de vrije loop gaan.

4. Nog onduidelijkheden?

Weet je niet goed hoe je aan de slag moet gaan? Kijk dan naar het voorbeeld hier onder (Peachygay, 2020)



Laat de leerlingen een moodboard maken op basis van de regenboogverhalen hierboven, of zet de playlist op die hieronder gelinkt staat om de leerlingen in de mood te brengen. Je kan ook op basis van één of enkele van deze filmpjes de leerlingen aan het werk zetten.

Laat ze op zoek gaan naar afbeeldingen en teksten die dit onderwerp belichamen en laat ze vrij in hun creativiteit om tot een moodboard te komen.

Liedjes:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLM21aqjjALLXefp3HLWd2Xm2ES8x3DR8z>

Filmpjes:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLM21aqjjALLVYiEFewcND-543bJdcGlwf>

9. Stellingenspel

Wat is een stellingenspel?

Een stellingenspel is een interactieve manier om over (controversiële) onderwerpen te discussiëren. In het geval van onze toolkit, zijn de stellingen in een PPT. gegoten.

Waarom een stellingenspel?

Een stellingenspel laat toe dat mensen op een veilige, gestructureerde manier hun mening kunnen uiten over een onderwerp.

Hoe gebruik ik zo'n stellingenspel?

De PPT. is zo opgebouwd dat je altijd begint met een stelling, waarna er uitleg gegeven wordt. Laat jouw groep een kant kiezen over de stelling: zijn ze het ermee eens of niet? Laat de groep argumenten geven waarom wel of niet. Afhankelijk van de hoeveelheid tijd die je hebt, kan je dit als opstart gebruiken voor een debat. Zorg dat je voldoende tijd spendeert aan de uitleg nadien. Deze verduidelijkt de stellingen en geeft achtergrond kennis.

Indien je het stellingenspel gebruikt samen met de cursus (9):

U kan het stellingenspel op twee manieren gebruiken bij de cursus:

- U kan de PPT. open zetten en per stelling de nodige theorie overlopen;
- Of u kan op het einde van de les het stellingenspel gebruiken om te zien hoeveel er van de theorie is blijven hangen.

10. Cursus

Om de leerlingen van het eerste jaar, derde graad BSO voor te stellen aan het thema LGBTQ+, hebben wij een cursus uitgewerkt om mee aan de slag te gaan tijdens de les.

De cursus start met 'Het verhaal van Robin'. Dit verhaal is een waargebeurd verhaal dat met ons gedeeld is door één van onze ervaringsdeskundigen. Op deze manier kunnen de leerlingen uit de eerste hand ervaren wat het is om binnen deze community te leven en welke moeilijkheden ze kunnen tegenkomen. Aan de hand van enkele begeleidende vragen kan je dit samen met je leerlingen gaan onderzoeken.

Nadien gaan we verder met theorie over het thema. We zoomen in op waar LGBTQ+ nu juist voor staat, gaan in op de specifieke behoeften van deze mensen en leggen het beleid onder een vergrootglas. Ook worden er organisaties toegelicht die met dit thema te maken hebben.

Helemaal op het einde van de cursus, staan de stellingen van het stellingenspel (zie punt 9.) vermeld.

Dit stellingenspel kan op twee manieren gebruikt worden bij de cursus. U kan de PowerPoint open zetten, en per stelling de nodige theorie overlopen; of u kan het stellingenspel op het einde van de les overlopen, om te zien hoeveel van de theorie bij de leerlingen is blijven hangen. Dit staat u vrij.

11. Kahoot

Wil je testen wat jouw leerlingen al weten over het thema LGBTQ+? Wil je zien wie van jouw organisatie het beste thuis is in dit thema? Dan is de Kahoot quiz iets voor jou.

Deze quizzen kan je gebruik of om voorkennis van de groep te testen, of om te zien wat er van de kennis is blijven hangen.

Er zijn twee verschillende testen voorzien om te gebruiken:

- De begrippentest.
- Regenboogouderen.

Met volgende gegevens kan je inloggen op onze Kahoot account:

user: Regenboogouderen

password: LGBTQ+2020

12. Gezelschapsspel: Seks is meer... ganzenbord voor Roze ouderen

Lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender of intersekse-ouderen (LHBTI oftewel regenboog-ouderen) zijn meestal niet open over hun geaardheid. Vroeger was dit noodgedwongen omdat 'anders zijn' dan heteroseksueel verboden was. Schaamte komt nu nog veel voor onder de regenboog-ouderen. Soms gaan deze ouderen als ze aangewezen zijn op zorg, opnieuw de kast in. Regenboog-ouderen willen (net als anderen) zorg, ondersteuning of begeleiding in een veilige sfeer, met respect voor hun leefstijl en identiteit.

Doelgroep:

- Studenten in de zorg en welzijn.
- Werknemers die werken met ouderen in het algemeen.
- Werknemers die werken in de ouderenzorg.

Doelstellingen

- Het versterken van de beroepshouding ten aanzien van regenboog-ouderen.
- Bewustwording creëren rondom de specifieke (zorg) behoeften van regenboog-ouderen.
- Het vergroten van de kennis rondom het onderwerp regenboog-ouderen.

Spelopzet

- Iedere speler kiest als pion een eicel of een zaadcel. Je gooit met een dobbelsteen.
- Bij dit spel krijg je verschillende soorten vragen voorgelegd:
 - De rode vragen zijn MENING vragen.
 - De groene vragen zijn WEET vragen. (kaartjes nr 20 en van 40 tot 50 zijn echt op nederland gericht. Je kan het spel perfect spelen zonder deze kaartjes)
 - De grijze vragen zijn CASUÏSTIEK vragen. Grijze vragen beantwoorden de spelers SAMEN. Deze kaartjes worden gepakt als er meerdere pionnen tegelijk op een hokje staan.

Er zitten 2 grote kaarten in de doos:

- De groene is de antwoordkaart van de Wat weet je? kaartjes.
De oranje kaart hoort bij de oranje hokjes op het speelbord. Bij elk oranje kaartje hoort een verhaaltje.
- Misschien krijgt een speler tijdens het spel een vraag die zij/hij liever niet beantwoordt. Dan die speler 1 keer de escape-schijf inzetten.

Deze versie is ontwikkeld in samenwerking met het Nationaal Ouderenfonds, Stichting Consortium Beroepsonderwijs en Herman Boers binnen het BEINGME.eu project, met financiering van het ERASMUS+programma van de Europese Unie. Je kan het spel bestellen via de website: www.olein.nl De prijs van één compleet spel bedraagt € 73,55 (excl. €15,45 BTW, incl €89,00)

13. Regenboogvlag



In onze Toolkit is ook een regenboogvlag terug te vinden.

Je kan aan het begin al vragen of iemand deze vlag kent, waarvoor deze vlag symbool staat, ...

Daarna kan je de vlag uitleggen. Als extraatje kan je studenten zelf hun eigen vlag laten maken en deze uitleggen aan de rest van de klas.

De regenboogvlag is ontwikkeld door Gilbert Baker. Dit was een voorvechter van de LGBTQ-rechten. Hij heeft in 1978 de regenboogvlag ontwikkeld. Sindsdien is dit

het symbool voor holebi's en transgenders over heel de wereld. Het is als het ware een teken geworden van solidariteit, vertrouwen en biedt voor de holebi's en transgenders over de hele wereld een veilig thuishaven.

Baker heeft dit symbool ontwikkeld omdat hij zich in het eerdere symbool (roze driehoek, dat dateert uit het nazitijdperk) niet kon vinden. Hij ontwikkelde een vlag met verschillende kleuren. Dit was al snel een groot succes. Al snel kreeg Baker verschillende aanvragen om nog meer vlaggen te maken. Die werden in die tijd nog met de hand gemaakt! En al snel kwam er een probleem... Oorspronkelijk had de vlag acht mooie strepen en kleuren namelijk roze, rood, oranje, geel, groen, turquoise, indigo en violet.

Vroeger werden deze vlaggen met de hand genaaid, het was dus vrij tijdsintensief. Ook bleek de roze stof heel moeilijk verkrijgbaar. Hierdoor verdween het roze snel uit de vlag.. Even later volgde het turquoise, dit werd dan ingewisseld voor blauw. Nu telt de vlag nog zes kleuren: rood, oranje, geel, groen, blauw en violet. In 2015 volgde een opmerkelijke mijlpaal want vanaf toen is de vlag erkend als krachtig designmijlpaal en heeft het museum of modern art in New York deze in zijn collectie opgenomen.

Momenteel is de vlag over de hele wereld bekend. Deze vlag wijst je de weg naar gay hotel, restaurants, sauna's.. en ook de Gay Prides. Volgens Baker staat ook elke kleur voor een betekenis. De kleuren in de oorspronkelijke vlag staan voor: Roze stond voor seksualiteit, gevolgd door rood (leven), oranje (heling/ genezing), geel (zonlicht), groen (natuur), turkoois (magie & kunst), indigo (harmonie) en violet (levenskracht). Baker heeft zich laten inspireren door het lied 'over the rainbow'. Dit werd gezongen door één van de eerste gay-iconen.

Fun Fact: in 1989 hing ene John Stout een regenboogvlag aan zijn balkon. Zijn huisbaas echter verbood hem dit. Hij sleepte zijn huisbazen voor het gerecht. Hij won en de vlag werd een icoon voor homorechten! (VZW Joen, 2018)

14. Wie is het

Als Bijlage zitten enkele foto's. Op deze foto's zijn personen te zien die allemaal tot de LGBTQI+ gemeenschap horen. Je kan deze opdracht gebruiken aan het begin van de vorming als opener. De foto's kunnen getoond worden, of aan het bord gehangen worden.

Op de USB staat deze opdracht in de vorm van een PPT. De lesgever kiest zelf welke methode het beste past bij de cursisten.

Bijkomstige vragen:

- Kennen jullie nog andere (bekende) holebi's?
- Hoe staan jullie hier tegenover?
- Wisten jullie van de personen dat ze holebi waren?
- Verandert dit jullie kijk op deze personen?
- Kennen jullie in je omgeving personen die een andere geaardheid hebben?
- Kennen jullie oudere mensen met een andere geaardheid?
- ..

Achtergrondinformatie:

Margriet Hermans

Margriet Hermans is bekend in Vlaanderen. Zij kwam als bekende Vlaming enkele jaren geleden uit de kast. Heel voorzichtig. Zelf biechtte ze op in Dag Allemaal: "Ik ben niet zeker of ik 100% hetero ben". Achteraf zei ze dat haar seksualiteit het best te beschrijven valt als biseksueel.

In 'Gert Late Night' vertelde ze dat niet alleen zij, maar ook haar man deel uitmaakt van de LGBT-gemeenschap. "Wij zijn allebei biseksueel. Mocht Frank uit mijn leven verdwijnen, dan denk ik dat ik bij een vrouw zou gaan." (HLN, 2018)

Angelina Jolie

Angelina Jolie is tot driemaal toe getrouwd met een man. "Maar als ik morgen verliefd zou worden op een vrouw, is dat ook oké." Naast getrouwd te zijn met deze drie mannen, had ze ooit ook een relatie met een vrouw, namelijk model Jenny Shimizu. In 2003 tenslotte maakte ze haar geaardheid als biseksueel bekend. Als ik morgen verliefd zou worden op een vrouw, dan zou ik dat heel oké vinden." (HLN, 2018)

Bo Van Spilbeeck

Bo Van Spilbeeck is in België de bekendste transgender. Ze heeft pas op latere leeftijd beslist om deze stap te zetten en zichzelf te 'outen', hoewel ze dit al voelde vanaf het moment dat ze acht jaar was. Toch heeft dit nog vijftig jaar geduurd voor ze de stap durfde te zetten. "Na mijn 'coming-out' besepte ik meteen dat ik door mijn verhaal andere mensen kan helpen en inspireren.

Ik vind het ook belangrijk om de Vlaming uit te leggen wat het is om het gevoel te hebben dat je in het verkeerde lichaam bent geboren.” (HLN, 2018)

Caitlyn Jenner

Caitlyn Jenner, stiefvader van Kim Kardashian, en voormalig atleet, is heel wat media-aandacht gewoon. Toch was ze doodsbang om deze stap te zetten, al is ze nu dolgelukkig dat ze dit gedaan heeft. “Het was zo erg dat ik de gemakkelijkste uitweg wou nemen. Ik heb een geweer in huis, zie je?”. Ik besepte dat ik de kans heb om een verschil te maken, om mijn stem te laten horen”, verklaart ze. Er is niets mooier dan 's morgens wakker worden en jezelf te kunnen zijn”, Aldus Jenner. (HLN, 2018)

Jitske Van de Veire

MNM-presentator Peter Van de Veires dochter Jitske nam samen met haar vriendin een filmpje op voor 'Wel Jong, Niet Hetero'. Ze is

“Het is gewoon heel fijn om uit de kast te zijn en te mogen liefhebben wie je liefhebt”, verduidelijkt Jitske. “Mijn vriendin en ik zouden nooit teruggaan naar voor onze ‘coming-out’.” (HLN, 2018)

Ellen DeGeneres

Ellen DeGeneres is één van de eerste publieke personen die uit de kast is gekomen, en dit al twee decennia geleden. Ze is uit de kast gekomen in de show van Oprah Winfrey. Een reactie op haar coming-out is dat haar tv-serie werd afgevoerd en de actrice moest drie jaar bijna tot geen werk had. “Het is moeilijk als de maatschappij je niet begrijpt. Zeker als je duidelijke signalen krijgt dat niet iedereen van je houdt”, aldus Ellen. Ondertussen is ze wel aanvaard door de meeste mensen en is ze één van de populairste presentatrice van Amerika. Een studie uit 2015 berekende dat niemand meer invloed heeft gehad op de aanvaarding van de LGBT-gemeenschap dan Ellen. (HLN, 2018)

Jani Kazaltzis

Jani Kazaltzis steekt zijn geaardheid onder geen stoelen of banken. “Ik heb me pas op mijn twintigste geout”, vertelt de stylist. In België heeft de Jani zijn coming-out reeds gedaan echter in zijn thuisland Griekenland ligt dat toch anders. “Mijn vader stuurde hem zelfs ooit naar de dokter omwille van zijn homoseksualiteit. Hij had het er echt ontzettend moeilijk mee”, aldus Jani zelf. (HLN, 2018)

James Cooke

James Cooke werd in Vlaanderen bekend dankzij zijn programma met Karen en Gert (late Night). “Ik heb mijn ogen uitgehuild toen ik besepte dat ik homo ben”, zegt James. Nu maakt hij er echter geen probleem meer van dat hij op mannen valt, hoewel hij er voreger enorm tegen heeft gevochten. Ondertussen is hij dolgelukkig met zijn vriend Dorian, volgens hem de man van zijn leven. (HLN, 2018)

Sam De Bruyn

Sam De Bruyn is een bekende radiostem. Hij wist al van kleins af aan, vanaf zijn 3jaar zegt hij zelf, dat hij op mannen valt, en is daar heel open over. Doordat hij een vrije opvoeding kreeg, was dit voor hem gemakkelijker om er voor uit te komen. "Ik geloof niet zo in vakjes. Ik ben gewoon mens." Zegt hijzelf. (HLN, 2018)

Neil Patrick Harris

Neil Patrick Harris is bekend van de serie 'How I Met Your Mother', hierin vertolkt hij een vrouwenverslinder. Het was dan ook een verbazing voor zijn vele fans toen hij uit de kast kwam. In het echte leven is hij getrouwd met een man en heeft twee kinderen. "Ik ben trots om te zeggen dat ik homoseksueel ben", aldus de acteur (HLN, 2018).

PINK

Zangeres Pink is biseksueel, dit liet ze een aantal jaren geleden zelf weten. "Ik schaam me er niet voor biseksueel te zijn. Dit is wie ik ben," aldus de zangeres. Pink is getrouwd met motorcrosser Carey Hart, maar ze zou naar eigen zeggen net zo tevreden kunnen zijn als ze samen zou zijn met een vrouw. (HLN, 2018)

Jim Parson (Big Bang)

Jim Parson is beter bekend als Sheldon Cooper van de Big Bang Theory acteur. Hij deed zijn coming-out op 39-jarige leeftijd en bekende dat hij al meer dan 10 jaar een relatie heeft met een man. (HLN, 2018)

Sam Bettens

Het is voor Sam Bettens al de tweede keer dat ze als frontvrouw uit de kast komt. Eerst was dit al lesbienne, nu als transman. Ook voor de tweede keer, neemt ze een rolmodel, als boegbeeld op. 'Ik zal me niet verstoppen, ik wil graag mijn transitie documenteren en er openlijk over praten.' "Het is echt geen uitgekende communicatiecampagne waaraan we al maanden werken", vertelt Bettens' agente Carolien de Bie.

15. Script

Voor wie?

Wil je op een creatieve manier aan de slag gaan rond het thema Regenboogouderen? Spreekt theater je aan? Dan is dit script - geschreven door de Regenboogambassadeurs onder begeleiding van Silke Alexandre - echt iets voor u.

Wat houdt dit script in?

Het script volgt het verhaal van twee koppels uit de LGBTQ+ gemeenschap.

Het eerste koppel, José en Jeanne, zijn twee al iets oudere dames. Wanneer Jeanne haar dementie verergerd, kan José niet anders dan haar naar het rusthuis te brengen. De moeilijkheden die dit met zich meebrengt volgen we in hun verhaal.

Het tweede koppel, Jan en Lien, hebben trouwplannen. Lien is de kleindochter van José en Jeanne en Jan werkt in het rusthuis waar Jeanne verblijft. We volgen hun verhaal over hoe ze hun huwelijk tot een goed einde willen brengen, gecombineerd met Jan zijn transgenderverhaal.

Doelstelling:

Met dit script willen we sensibiliseren op grotere schaal. We willen mensen stof tot nadenken geven, hen laten praten over thema's die levensecht zijn, maar vaak achter gesloten deuren plaatsvinden.

16. Kunstzinnige Regenbogen

Wat is Kunstzinnige Regenbogen?

Kunstzinnige Regenbogen was een kunstwedstrijd die georganiseerd werd in 2020. Deze kunstwedstrijd had als thema 'alle liefde is mooi' en heeft zich zelfs over de landsgrenzen heen verspreid.

Het materiaal dat je hier in de toolkit kan terugvinden zijn de inzendingen die wij binnen gekregen hebben doorheen de duur van de wedstrijd.

Hoe kan ik dit gebruiken?

Al deze gedichten, tekeningen en andere kunstwerken kunnen op verschillende manieren gebruikt worden. Je kan ze als gespreksstarter zien, of ze gebruiken als sfeerbeelden tijdens je vorming of les. Je zou de kunstwerken ter inspiratie kunnen geven aan je groepsleden of leerlingen om bijvoorbeeld een moodboard of andere kunstzinnige opdracht uit te werken rond dit thema.

Gebruik deze werken hoe het jou schikt, en wie weet, misschien kunnen de kunstwerken die jullie maken nog wel toegevoegd worden aan de toolkit.

17. Boeiende literatuur

- **Gevoelsgenoten van zekere leeftijd**
Judith Schuyf

Levensverhalen van oudere homoseksuele vrouwen en mannen

- **Stormachtig Stil**
Eveline van de Putte

Stil bevat 27 bijzondere levensverhalen. Oudere homoseksuele mannen, lesbische vrouwen, transgenders en biseksuelen van Nederlandse en niet Nederlandse afkomst en een moeder van, vertellen openhartig over hun stormachtige (liefdes)leven en vaker nog over hun stilzwijgen en angst om nog altijd niet geaccepteerd te worden.

- **Nieuwe namen**
Eveline van de Putte

In *Nieuwe Namen* komt de transgenderpopulatie in al haar diversiteit aan bod. Transseksuelen, travestieten, crossdressers, transvrouwen en transmannen vertellen openhartig over hun zoektocht naar hun ware identiteit en het proces van eindelijk zichzelf worden. Het resultaat is een prachtig informatief full colour boek met foto's en een reeks verhalen over onzekerheid, moed, strijd en vooral: overwinning.

- **Aan de achterkant was alles in orde**
Samuel Ali De Schepper

In dit boek spreekt Samuel open en eerlijk over zijn gevoelswereld en belicht hij alle stappen in zijn transitie. Zijn verhaal, vlot geschreven en boordevol humor, is een echte eyeopener en laat je stilstaan bij het stereotype hokjesdenken over man en vrouw.

Voor de maatschappij zijn transgenders een kleine minderheid, waarover weinig geweten is. Toch zijn er steeds meer meldingen van mensen die ontevreden zijn met hun geboortegeslacht. Dit boek is een leidraad voor al wie zijn gender in vraag stelt, maar ook voor familie en vrienden van transgenders en hulpverleners kan het een bron van informatie en steun zijn. Een 2^{de} druk verschijnt einde mei 2020 bij uitgeverij EPO.

- **Oud is out**
Ann Davids en Mips Meyntjens

Ervaringen van lesbische en biseksuele vrouwen, geboren voor 1945.

- **Holebipioniers**
Paul Borghs

“Het is de eerste keer dat de geschiedenis van de holebibeweging in ons land is neergeschreven”, zegt de schrijver Paul Borghs. “Dat is opvallend, want het is een van de grootste sociale bewegingen, en het hoort ook bij degenen die het meeste hebben bereikt. Daarom vond ik dat het brede publiek hier weet van moest hebben.”

- **Tachtig Tinten: genderidentiteit en seksuele diversiteit bespreekbaar maken in het woonzorgcentrum (Politeia)**

Tachtig tinten is een instrument om genderidentiteit en seksuele diversiteit bespreekbaar te maken binnen het woonzorgcentrum. Deze methodiek bestaat uit 16 tekeningen waar alledaagse situaties op zijn afgebeeld. Ze zijn onderverdeeld in vier thema's: gender, seksualiteit, relaties en omgeving. De doos bevat ook een handleiding met tips om met de tekeningen aan de slag te gaan en basisinformatie over genderidentiteit en seksuele diversiteit. Deze publicatie kwam tot stand met de steun van het Agentschap Zorg en Gezondheid, met medewerking van KliQ vzw.

- **Genderidentiteit en seksuele diversiteit in de ouderenzorg
Els Messelis**

Deze toolkit is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de ouderenzorg, dus niet alleen voor woonzorgcentra, maar ook dagverzorgingscentra, serviceflats, thuiszorg enz. Met deze toolkit wil de auteur de ouderenorganisaties, de hulpen zorgverleners en de oudere volwassenen een positieve boost geven om, aan de hand van gedegen frameworks, tips, stellingen, scenario's en prachtige illustraties, de bespreekbaarheid rond genderidentiteit en seksuele diversiteit op latere leeftijd te verhogen en taboes te doorprikken.

BIBLIOGRAFIE

- Boers, H., Hanneke, F., & Boote, M. (2015).
- Daretoo. (2020). *daretoo.nl*. Opgehaald van creatief-denken-met-moodboard:
<https://daretoo.nl/creatief-denken-met-moodboard/>
- Gaga, L. (2020, 03 26). *Lady Gaga, Born This Way*. Opgehaald van Songteksten.nl:
<http://www.songteksten.nl/songteksten/357981/lady-gaga/born-this-way.htm>
- HLN. (2018, 10 11). *coming-out-day-deze-10-sterren-kwamen-uit-de-kast-en-zijn-er-trots-op*. Opgehaald van www.hln.be: <https://www.hln.be/showbizz/coming-out-day-deze-10-sterren-kwamen-uit-de-kast-en-zijn-er-trots-op~a30531cb/>
- International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association ILGA. (2017). De 193 landen zijn lidstaten van de Verenigde Naties.
- Möhle, M. (2009). Ja maar zij...reageren op discriminerende en racistische opmerkingen.
- Peachygay. (2020). *gay-lesbian-moodboard*. Opgehaald van aminoapps.com:
https://aminoapps.com/c/lgbt-1/page/blog/gay-lesbian-moodboard/mojz_paqskuNxEMdgNg1wdodqRIajoog3XR
- Reflex in beeld. (2020). *maak-een-woordweb-woordspin-begrippennet*. Opgehaald van www.ikleerinbeelden.nl/: <http://www.ikleerinbeelden.nl/op-school/beelddenken-leren/maak-een-woordweb-woordspin-begrippennet/>
- Regenboogambassadeurs. (2020). *Werkwijze*. Opgehaald van www.regenboogambassadeurs.be: www.regenboogambassadeurs.be/werkwijze
- VZW Joen. (2018). *Leerkrachtenbundel*. Opgehaald van www.onderwijsnetwerkantwerpen.be:
https://www.onderwijsnetwerkantwerpen.be/sites/default/files/2018-03/Leerkrachtenbundel_2018_Antwerpen.pdf